

‘Het zal uw lezers waarschijnlijk wel interesseren iets over de zeilwedstrijden bij Parijs te vernemen.’

BRAVO, HEER SMULDERS!

Henk Mees

Drie avontuurlijke Rotterdammers doen in mei 1900 mee aan zeilwedstrijden op de Seine bij Meulan ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling in Parijs. Een sportief uitje is het, gekoppeld aan de zakelijke belangen van Henri Smulders. Zijn metgezellen zijn Chris Hooijkaas en Arie van der Velden. Hun belangstelling is waarschijnlijk gewekt door (schaarse) publicaties in Nederlandse media. Op 27 januari 1900 kondigt het weekblad *Nederlandsche Sport* aan: ‘Zeilwedstrijden in Meulan, ter gelegenheid van de Parijse Tentoonstelling. Aan prijzen zal voor frs 50.000 uitgelooft worden.’

Het prijzengeld wordt anderhalve maand later, zowel in *Nederlandsche Sport* van 10 maart als *Het Nieuws*

Henri Smulders (1863-1933) rond 1910. Collectie familie Smulders.

van *den Dag* van 13 maart, extra benadrukt als stimulans tot deelname van Nederlandse zeilers. ‘Als de eigenaren van jachten, zoals onder meer Mascotte, Zwaluw, Go-ahead, enz. besluiten konden er aan deel te nemen, twijfelen wij niet of zij zouden een goed figuur maken en een flink bedrag der waarlijk niet minne prijzen thuisbrengen. Wij hopen, dat de eigenaren dit eens ernstig in overweging zullen nemen, daar het, van alle zijden bezien, ons niet onvoordeelig lijkt.’

Op 19 mei begroet *Nederlandsche Sport* juichend de inschrijving van Henri Smulders. ‘De heer H. Smulders te Rotterdam heeft zijn yacht Mascotte voor de wedstrijd te Meulan ingeschreven. Bravo, heer Smulders! Van harte hopen wij dat u succes zult hebben, doch mocht zulks onverhoopt het geval niet zijn, dan verdient uw streven om onze Hollandsche vlag in den vreemde te ontplooien, waardeering.’ Het enthousiasme geldt alleen de dan 36-jarige Henri (1863-1933). Zijn kompanen Chris Hooijkaas (1861-1926) en Arie van der Velden (1881-1967) worden nog niet genoemd. Hun deelname raakt pas tijdens de wedstrijden zelf bekend.

Smulders meldt zich met zijn sharpie Mascotte aan voor de ‘open’ wedstrijd en de klasse 3-10 ton. De Mascotte, een viertonner, is in Nederland gebouwd en trekt volgens het officiële Parijse verslag van 1901 bijzondere aandacht. Bij wedstrijden in Nederland en België finisht de Mascotte regelmatig voorin. Naast de zeilwedstrijden lokt de grote tentoonstelling Smulders naar Parijs. Het bedrijf van zijn vader, later bekend geworden als Gusto, maakt namelijk grote bloei door.¹ Gusto, een samenvoeging van de voornamen van vader Guus en moeder Cato Smulders, is ontstaan in ‘s-Hertogenbosch, op 20 augustus 1963 de geboorteplaats van Henri Smulders. De groei van het bedrijf (in 1978 opgegaan in IHC Merwede) maakt diverse verhuizingen noodzakelijk:

¹ Een uitvoerige biografie van Henri Smulders verscheen in: Mees, Henk, en Piet Lauwen. *Olympische sporen in ‘s-Hertogenbosch*. Rosmalen: L’Esprit, 2012.

eerst naar Utrecht, later naar Slikkerveer en Schiedam.

Henri (voluit: Henricus Petrus Augustinus Johannes) Smulders trekt voor het familiebedrijf de hele wereld over. Op de tentoonstelling kan het bedrijf de nieuwste versies van een baggermachine en een stoomketel presenteren. 'Mijn vader heeft me wel eens verteld dat zijn vader voor de grote uitbreiding van Gusto rond 1900 twee hallen heeft opgekocht van een tentoonstelling in Parijs. Hij heeft die hallen daar af laten breken en in onderdelen naar Nederland laten vervoeren. Over Olympische Spelen, laat staan zeilwedstrijden in Parijs, heb ik eerder nooit iets gehoord', vertelt kleinzoon Folke Smulders (1949) als hij in 2004 door het *Brabants Dagblad* voor het eerst met de olympische avonturen van zijn grootvader wordt geconfronteerd. Wat de wereldtentoonstelling voor het bedrijf verder heeft betekend, blijft onduidelijk.

Vlootshow in Parijs

Het zeilprogramma van de wereldtentoonstelling bestaat, binnen sectie VIII 'Sport Nautique', uit twee gedeelten met in totaal zeven disciplines. Het eerste deel, in de lichtere klassen, wordt van 20 tot en met 27 mei gehouden in een bocht van de Seine, bij Meulan, zo'n 30 kilometer ten zuidwesten van Parijs; tussen de bruggen van Meulan en Triel is een traject van elf kilometer uitgestippeld. Het tweede deel, voor de zwaardere boten, vindt van 1 tot en met 5 augustus plaats in de monding van de Seine op Het Kanaal bij Le Havre. In Meulan zijn de jachten ingedeeld in vijf klassen tussen de 0,5 ton en de 10 ton. Bij Le Havre wordt in de 10-20 ton gevaren.

Op 20 mei in de open klasse is de Mascotte een van de zeven buitenlandse deelnemers, te midden van voornamelijk Franse boten. De Nederlandse boot haalt de uitslag niet. Hetzelfde lot treft de Sans Gène, het voormalige jacht van Prins Hendrik dat onder Amerikaanse vlag vaart met de Fransman Georges Maillard als eigenaar. Het *Rotterdamsch Nieuwsblad* wijdt er op 23 mei 1900 een kort berichtje aan: "Te Meulan zijn Zondag j.l. de internationale zeilwedstrijden begonnen, die deel uitmaken van de sportfeesten, georganiseerd ter gelegenheid van de tentoonstelling. Aan den eerewedstrijd namen 64 jachten deel; de uitslag was: 1. "Scotia", een Engelsch jacht; 2. "Aschenbrödel", een Duitsch jacht."

Veel Parijzenaars grijpen de vlootshow aan voor een zondags uitje naar de Seine. Nog nooit hebben ze zoveel jachten bijeen gezien, van halve tonners tot tientonners. De boten komen in groepen, per categorie, voorbij. Van sportieve strijd is nauwelijks sprake,

mede omdat het vrijwel windstil is, met een sterke getijdenstroom. Stroomopwaarts krijgen de jachten amper snelheid. Zo blijft het vooral een demonstratie. Als na vier uur varen nog geen enkele boot de finish heeft bereikt, overweegt de jury even om de wedstrijd af te vlaggen. Uiteindelijk zullen alleen de eerste zeven de regatta voltooien.

Op 24 mei volgt de eerste wedstrijd in de klasse 3-10 ton. Correspondent 'X' doet in *Nederlandsche Sport* hiervan verslag, in een summiere toevoeging aan zijn bericht over de openingswedstrijd van 20 mei: 'Het zal uw lezers waarschijnlijk wel interesseren iets van de Mascotte op de zeilwedstrijden te Meulan bij Parijs te vernemen en waar ik toeschouwer was. Aan den wedstrijd namen 64 jachten deel. De serie der Mascotte was 12 jachten groot. Bij het begin van den race was er eenige wind en ging de Mascotte juist op tijd om 1 uur 17 min. mooi door de boei en liep reeds spoedig op hare concurrenten uit. Ongelukkigerwijze trad na eenigen tijd windstilte in en was de heele race drijven, zoodat deze dag geen resultaten opleverde. Gisteren, tweeden dag, behaalde de Mascotte den tweeden prijs. P.S. Mascotte werd door den heer amateur C. Hooykaas gezeild. Ook was nog aan boord de amateur Van der Velden van R'dam.'

Het *Algemeen Handelsblad* roemt op 26 mei de tweede plaats als een 'groot succes': 'Zeilen. Ten spijt van het ongunstige weêr heeft de derde tentoonstellingswedstrijd voor zeiljachten te Meulan waaraan o.a. de op onze wateren zoo goed bekende *Mascotte* van den heer H. Smulders te Rotterdam deelnam een groot succes gehad. [...] *Jachten van 3 tot 10 ton*. 1e *Fémur* (Fransch) van Girardoni in 1 uur 57 min. 54 sec. 2. *Mascotte* van H. Smulders tijd 2 uur 15 min. 34 sec.' De tijden komen bij lange na niet overeen met de tijden in het officiële rapport van de organisatie. Daarin finisht de Mascotte als tweede na 3 uur, 9 minuten en 45 seconden, ruim vier minuten na het Franse jacht *Fémur* van de Fransman Henri Gilardoni, een vijftonner. Na bijtelling van de handicaptijd, naargelang het gewicht aan waterverplaatsing, houdt de *Fémur* 1 minuut en 50 seconden over op de Mascotte.

Op zondag 27 mei vindt de laatste wedstrijd plaats. Het *Algemeen Handelsblad* meldt op 30 mei daarover: 'Zeilen. Tal van protesten werden Zondag ll. door de verschillende deelnemers aan de Parijsche tentoonstellingswedstrijden bij Meulan ingediend. Er waren bijzonder veel belangstellende[n] en het weer was prachtig, echter niet om flink te zeilen daar eerst in den namiddag een licht briesje kwam opzetten dat de vaartuigen in staat stelde de baan

Zeiljachten uit diverse klassen bij de open wedstrijd op zondag 20 mei 1900 op de Seine bij Meulan. Bron: Wikipedia, '1900 Summer Olympics'.

geheel te vol eindigen. De uitslag was [...] 3-10 ton, 1 *Bona* [F]ide van Howard Taylor (Eng.), 2 *Turquoise* van Michelet (Fransch). Mascotte werd ditmaal vierde, achter *Gitana* (Frankrijk), *Frimouse* (USA) en na diskwalificatie van het Franse jacht *Turquoise*, dat nog voor Mascotte over de finishlijn was gevaaren.²

'Niet minne' centen

Als eigenaar van de Mascotte verdient Smulders met de tweede en vierde plaats respectievelijk 800 en 600 francs. Smulders, Hooijkaas noch Van der Velden had enig idee dat vele jaren later hun deelname aan de zeilwedstrijden bij Meulan als aanwezigheid op de Olympische Spelen van Parijs 1900 zou worden aangemerkt. En dat daarbij de vraag een rol zou spelen of door het uitkeren van geldprijzen die deelname überhaupt wel als Olympisch mag worden betiteld.³

Hooijkaas en Van der Velden werden door correspondent X van *Nederlandsche Sport* gekwalificeerd als 'amateurs'. Terecht, want Smulders kreeg ongetwijfeld als eigenaar van de Mascotte alle 'niet minne' centen op zijn bankrekening. Maar centen waarvoor? Smulders zeilde vrijwel zeker zelf niet mee, wat af te leiden is uit meerdere krantenberichten. X meldt dat het jacht door Hooijkaas werd gezeild met Van der Velden ook aan boord – Henri wordt niet genoemd. Het *Algemeen Handelsblad* van 27 mei noemt de Mascotte 'van den heer H. Smulders gestuurd door den heer C. Hooijkaas'.

Het duidelijkst van allemaal is de editie van het *Algemeen Handelsblad* van 26 mei 1900. Uitgerekend

voor de race waarin de Mascotte tweede wordt, vermeldt de krant een publiek van 'talrijke aanwezigen', een indrukwekkende reeks aristocraten en hoogwaardigheidsbekleders, met in hun midden H. Smulders: '[...] de heeren: Bar. de la Jaille, de Merillon, Jean d'Estournelle de Constant, Markies de Rochechovart, Graaf de Biré, H. Smulders, d'Andigré, Graaf de Pourtales enz., benevens de afgevaardigde der Nederl. Zeilsport jhr. W. Six.' Daniel Mérillon is de president van het organisatiecomité en wordt in 1901 de redacteur van het officiële verslag van Parijs 1900. Hij is de opvolger van Charles de la Rochefoucauld, die in 1899 aftrad als president na interne controverses. Hermann Alexander de Pourtales uit Zwitserland is met zijn neef Bernard en Amerikaanse vrouw Hélène (Barbey) eerste en tweede in de twee races van de 1-2 tonklasse. Zij geldt als de eerste vrouwelijke Olympische kampioene.⁴ Jhr. Willem Six is sinds 1897 voorzitter van de Koninklijke Nederlandsche Zeil- en Roeivereeniging en zelf een bekend wedstrijdzeiler.

Het officieel rapport van de organisatie herhaalt een gelijksoortige 'eretribune' bij de wedstrijd op 27 mei, opnieuw met jonkheer Six en Henri Smulders te midden der notabelen. De conclusie laat zich raden: Henri Smulders: aanwezig ja, zeiler nee. 'Non-sailing captain' wordt dat wel genoemd.

Patroon, en varensgezel

Christoffel (Chris) Hooijkaas is een bekend figuur in Rotterdam. Door Ton Bijkerk wordt hij een 'zakenman' genoemd.⁵ Volgens een gezinskaart in het gemeentelijk archief van Rotterdam is hij aanvankelijk timmerman. Later runt Hooijkaas volgens het *Rotterdams Adresboek* van 1925 als timmerman een aannemingsbedrijf. Na zijn overlijden op 15 oktober 1926 wordt in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* stilgestaan bij zijn verdiensten voor de vrijwillige brandweer in Rotterdam gedurende veertig jaar. 'Als bouwkundige heeft hij bovendien bij vele branden, zijn collega's deskundige adviezen gegeven.' In een advertentie in het *Rotterdamsch Nieuwsblad* herdenken een 'Jacht-Schipper en Personeel' hem als hun 'geachte patroon', zonder het bedrijf van hun werkgever te noemen.⁶

Chris Hooijkaas was zelf ook een actief wedstrijdzeiler. In 1899, een jaar voor Parijs, zeilt hij met de

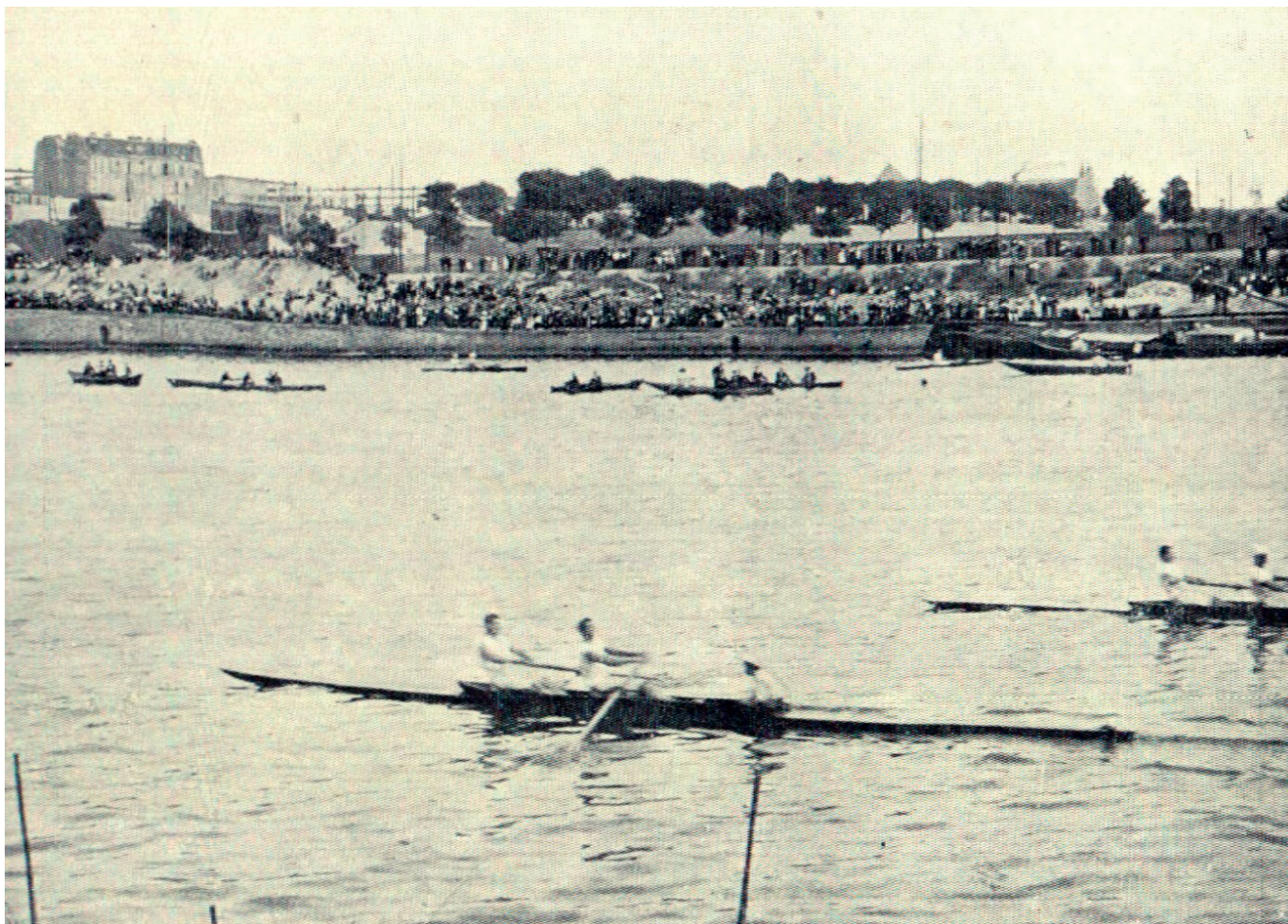
2 Bijkerk, Anthony. *Nederlandse deelnemers aan de tweede Olympische Spelen Parijs 1900*. Haarlem: De Vrieseborch, 2000, 62. Op grond van: *Exposition universelle internationale de 1900 à Paris. Concours internationaux d'exercices physiques et de sports*. Rapports publiés sous la direction de M.D. Mérillon, délégué général. Tome 1. Paris: Imprimerie nationale, 1901, 165; online op: <http://library.la84.org/6oic/OfficialReports/1900/1900part1.pdf>.

3 Bijkerk, *Nederlandse deelnemers*, 64.

4 De Engelse Charlotte Cooper wordt de eerste individuele kampioene door het winnen van het tennisenkelspel. Later wint zij ook het gemengd dubbel, samen met Reginal Doherty. Zie Wikipedia: '1900 Summer Olympics'.

5 Bijkerk, Anthony. *Olympisch Oranje: van Athene 1896 tot en met Londen 2012. Zomer- en Winterspelen: een compleet historisch overzicht van Nederlandse deelname aan de Olympische Spelen*. Haarlem: Spaar en Hout, 2012, 33.

6 *Rotterdamsch Nieuwsblad* (16 oktober 1926): 16; *Nieuwe Rotterdamsche Courant* (16 oktober 1926): 1.

Roelof Klein en François Brandt roeien in Parijs op de Seine naar het eerste Nederlandse Olympische goud (twee met stuurman) tijdens de Spelen van 1900, met aan boord het onbekend gebleven Franse stuurmannetje. Bron: *Gedenkboek uitgegeven door het bestuur van de Delftsche Studenten Roeiveereniging "Laga" bij de herdenking van het 50-jarig bestaan op 13 april 1926*. Delft: Waltman, 1926.

Elisabeth in een wedstrijd op de Zuiderzee,⁷ en na 1900 nog met de Elly, de nieuwe boot van Smulders die zijn Mascotte heeft verkocht,⁸ en tot zeker 1907 in zijn eigen jacht de Sperwer.

De 18-jarige Arie van der Velden staat in het gemeentelijk archief van Rotterdam te boek als varensgezel en stoker. Gezien de vermeldingen in het gemeentelijk archief van Rotterdam verhuist hij veelvuldig van woonadres, met steeds ruime onderbrekingen. Vier jaar lang staat hij in Engeland ingeschreven. Vermoedelijk heeft hij veel tijd op zee doorgebracht.

Bijkerk schrijft in 2012, in zijn bespreking van de zeilwedstrijden, die kan worden betrokken op heel Parijs 1900: '[W]e [hebben] met de Olympische Spelen van Parijs 1900 te maken met bijzondere omstandigheden, die niet kunnen en mogen worden beoordeeld volgens de gebruikelijke maatstaven.'⁹ Hij doelt daarbij op de organisatorische inbedding van de individuele onderdelen, de deelname van professionals en het vaak uitgekeerde prijzengeld.

⁷ *Rotterdamsch Nieuwsblad* (8 september 1899): 6.

⁸ *Algemeen Handelsblad* (27 oktober 1901): 6

⁹ Bijkerk, *Olympisch Oranje*, 26-27.

Het Internationaal Olympisch Comité (IOC) heeft op zijn website¹⁰ de wedstrijden en toernooien van Parijs 1900 als Olympische Spelen opgenomen, met per sport een overzicht van alle onderdelen die zij beschouwt als Olympisch. Voor alle zeilklassen worden beide races als aparte evenementen opgesomd, met als gevolg zes 'medaillewinnaars' per klasse. Daarop is één uitzondering. Voor de klasse 3-10 ton wordt alleen de laatste race genoemd, waarin de Mascotte vierde werd. De race met het Rotterdamse drietal als tweede ontbreekt. 'Wij zijn nog bezig onze database aan te vullen', legt een medewerkster van het Olympic Studies Centre desgevraagd uit.¹¹

De Olympische Spelen van 1900 vormen nog altijd geen afgesloten hoofdstuk.

Met medewerking van Willem F. Cupedo.

¹⁰ www.olympic.org/olympic-results

¹¹ Bij het Olympic Studies Centre staan op dit moment 29 Nederlandse deelnemers aan Parijs 1900 geregistreerd. In Bijkerk 2012, en in navolging van hem bij het NOC*NSF, staat de teller op 42, inclusief de voetballer Henk van Heuckelum, die bij België heeft meegespeeld.